

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi 2022–2030 käsittelee monia keskeisiä ja ajankohtaisia kulttuuriperintötyön teemoja. Siinä tarkastellaan ensimmäistä kertaa Suomessa kokonaisvaltaisesti kaikkia kulttuuriperinnön eri osa-alueita. Pidämme tärkeänä, että strategian tavoitteena on, että kulttuuriperintö määritellään, sitä arvostetaan ja että sen suojelu ja vaaliminen ovat kaikkien yhteinen tehtävä. Strategian linjausten mukaan kulttuuriperintöosaamista edistetään ja kulttuuriperintöä koskevaa tietoperustaa vahvistetaan. Strategia avaa kulttuuriperinnön moninaisuutta ja esittää tavoitteiden saavuttamiseksi monia erinomaisia toimenpidelinjauksia.

Lisäksi on tärkeää, että strategiassa sanotaan painokkaasti, että yhteiskunnan tulee huolehtia taloudellisten, hallinnollisten ja lainsäädännöllisten edellytysten luomisesta kulttuuriperintötyölle ja kulttuuriperintöalan toimijoille, ja että kulttuuriperinnön suojeluun, tallentamiseen, säilyttämiseen, hoitoon ja restaurointiin tulee olla käytettävissä riittävästi resursseja ja osaamista.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Luvussa 3 (erityisesti sivulla 18), jossa listataan merkittävät kulttuuriperinnön parissa työskentelevät tahot, ei mainita lainkaan museolain (314/2019) 7 §:n mukaisia alueellisia vastuumuseoita, jotka ovat osa julkishallintoa kulttuuriympäristötehtävänsä puitteissa. Nykyisestä tekstistä saa kuvan, että toiminta olisi edelleen senkaltaista kuin se oli ennen 1.1.2020 voimaan astunutta uutta museolakia. Strategiassa kyllä painotetaan alueellisuutta ja paikallisuutta, mutta silti siinä ei oteta huomioon vastuumuseoiden nykyistä alueellista tehtäväkenttää ja sen merkitystä.

Sivulla 22 annetaan ymmärtää menneisyydessä tapahtuneen eräänlaista ”luonnonsuojelua”, mutta tämä käsitys on illuusio eikä varsinaisesti perustu tutkimukseen. ”Kestävä” resurssien käyttö menneisyydessä on johtunut pitkälti ihmisten rajallisesta määrästä eikä niinkään jonkinlaisesta

nykyistä paremmasta ymmärryksestä luonnonresurssien käytön kestävydestä. Näin ollen menneisyys tuskin antaa käyttökelpoista tietoa nykyiseen resurssien käyttöön. Enemminkin kulttuuriperinnön analysointi mahdollistaa ymmärryksen siitä, miten nykytilaan on päädytty, mikä mainitaankin strategiassa.

Sivulla 24 käytetään termiä ”laiton arkeologinen kaivaus”. Arkeologinen kaivaus on yksi arkeologian tutkimusmenetelmistä, joka vaatii luvan ja jota ohjaa laajempi tutkimusstrategia ja spesifimpi tutkimuskysymys. Strategiassa tarkoitettaneen laitonta kajoamista ja terminologiaa tulee tältä osin selventää.

Kommenttine lukuun 5.1

Sivulla 27 puhutaan vähemmistöjen kulttuuriperinnöstä. Vaikka ei olekaan strategian tarkoituksena mukaista tarkkarajaisesti määritellä kulttuuriperinnön kategorioita, on sen silti otettava huomioon mm. meneillään olevat lakiuudistukset, jotka asettuvat strategian piiriin ja erikseen todeta, että näiden lakiuudistusten (kuten muinaismuistolain kokonaisuudistuksen) on tarkkarajaisesti määriteltävä sen vastuualueeseen kuuluvat vähemmistön kulttuuriperintöryhmät. Mikäli näin ei tehdä, voi se johtaa hallinnollisiin umpikujiin ja epäselvyyksiin, mitkä vaarantavat kulttuuriperinnön säilymisen ja suojelun. Tämä on strategian itsensä mainitsemien askelmerkkien mukaista:

”Yhteiskunnan tulee huolehtia taloudellisten, hallinnollisten ja lainsäädännöllisten edellytysten luomisesta kulttuuriperintötyölle ja kulttuuriperintöalan toimijoille. Näiden edellytysten ajantasaisuudesta huolehtiminen ja kehittäminen on välttämätöntä, jotta kulttuuriperintötoimijat pystyvät vastaamaan asetettuihin odotuksiin ja tavoitteisiin. Tehtävien laajentuessa ja monipuolistuessa on huolehdittava, että kulttuuriperinnön suojeluun, tallentamiseen, säilyttämiseen, hoitoon ja restaurointiin on käytettävissä riittävästi resursseja ja osaamista.

Lainsäädännön ajantasaisuutta ja toimivuutta tulee seurata sekä huolehtia kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpanosta. Kulttuuriomaisuuden suojelemisesta on kyettävä huolehtimaan erilaisissa kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa. Tämä edellyttää suunnitelmallista ja ennakoivaa yhteistyötä viranomaisilta ja kohteiden omistajilta. Suomen on tärkeää kantaa myös kansainvälisesti vastuuta kulttuuriomaisuuden suojelusta osallistumalla sekä ennaltaehkäisevään työhön että kriisien jälkihoitoon.”

Kommenttine lukuun 5.2

Sivulla 34 kohdassa ”Kulttuuriperintöalan toimijat ovat vähähiilisen ja kestävä toiminnan tiennäyttäjiksi” on tärkeää asiaa liittyen myös esim. museoiden kokoelmiin ja muuhun sisällölliseen toimintaan. Siksi olisikin kiinnostavaa, jos toimenpidelinjausta ”Kulttuuriperintöalalle luodaan mittareita, jotka ilmaisevat toiminnan ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä” avattaisiin paremmin. Linjaus on laajuutensa vuoksi kunnianhimoinen ja jopa irrationaalinen, ja se kiinnittyy edellä olevaan tekstisisältöön (tavoitteeseen) vain välillisesti. Asian hahmottamista hämärtää sekin, että tekstissä hiilineutraaliyhteiskunta ja kestävä kehitys kulkevat käsitteinä lomittain siten, että ne ovat välillä toistensa synonyymejä ja välillä tavallaan rinnakkaisia. Kestävä kehitys kuitenkin sisältää ekologisuuden aspektin. Yleisten mittareiden luominen kaikille kulttuuriperintöalan kestävä kehityksen osa-alueille vuoteen 2030 mennessä on valtava tavoite. Voisi olla parempi, jos se strategian linjauksena koskisi vain esimerkiksi ekologisia näkökulmia, joka sekin on jo iso tavoite tuleville vuosille.

Kommenttinne lukuun 5.3

-

Kommenttinne lukuun 5.4

On erittäin merkityksellistä, että luonnoksessa lukee: Kulttuuriperintö on merkittävä yhteiskunnallinen pääoma. Sen arvot liittyvät aineellisiin

arvoihin, kuten kokoelmiin ja rakennuksiin, mutta myös aineettomaan arvonluontiin, inhimilliseen pääomaan ja osaamiseen. Jotta kulttuuriperintöpääomaan investointi tuottaisi kestävän kasvun mukaista aineetonta ja aineellista hyvinvointia, on sen hyvästä hoidosta ja taloudellisesta tuottavuudesta huolehdittava osaavasti ja yhteistyössä eri toimijoiden kesken.

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

-

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

-

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidätkö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

Toimeenpanosuunnitelma on tärkeä sen vuoksi, että se konkretisoi strategian toteutumisen. Kyseinen strategia on niin laaja ja monimuotoinen, että ilman konkreettista suunnitelmaa se voi jäädä lopulta irralliseksi strategiapaperiksi.

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

Osallistumisen tavat tulisivat olla niin laajoja kuin aikataulun ja muiden resurssien puitteissa vain on mahdollista. Tärkeintä on, että edustettuina ovat kaikki eri kulttuuriperintöalan toimijat, mutta samalla tärkeää on se, että Suomen eri alueet tulevat kuulluiksi. Toimeenpanosuunnitelma on hyvä olla sellainen, että se ottaa huomioon myös alueiden erilaisuuden.

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

Alueellisena vastuumuseona näemme roolimme varsin keskeisenä, varsinkin kun strategiassa on painotettu aluellisuutta. Sen vuoksi toivomme, että alueellisten vastuumuseoiden rooli olisi strategiassa myös kirjattuna.

Kyläniemi Hanna
Rovaniemen kaupunki / Lapin maakuntamuseo